

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Факультет іноземної філології

Кафедра англійської мови

Дипломна робота

магістра

з теми **«ГЕНДЕРНА САМОРЕФЛЕКСІЯ У ТВОРЧОСТІ ТОНІ
МОРРИСОН»**

Виконала: студентка 2-го курсу групи
Ang1-M19

Спеціальності: 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська))

Домерецька Ольга Степанівна

Керівник:

Семелюк Р. М., кандидат
філологічних наук, старший викладач
кафедри германських мов і
зарубіжної літератури

Рецензент:

Рарицький О.А., доктор філологічних
наук, професор, завідувач кафедри
історії української літератури та
компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. СПЕЦИФІКА АФРО-АМЕРИКАНСЬКОЇ ЖІНОЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ	7
1.1. Розвиток афро-американської літературної традиції. Етапи чорного ренесансу.....	7
1.2. «Чорний» фемінізм і афро-американська жіноча література.....	12
Висновки до розділу.....	20
РОЗДІЛ 2. ТВОРЧІСТЬ ТОНІ МОРРІСОН В КОНТЕКСТІ АФРО-АМЕРИКАНСЬКОЇ ЖІНОЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ	22
2.1. Загальна проблематика творчості Тоні Моррісон.....	22
2.2 Проблема жіночої ідентичності у романі “Улюблена”.....	32
2.3 Деконструкція образу матері у романі “Улюблена”.....	46
2.4 Проблема гендерного насильства у романі “Джаз”.....	59
Висновки до розділу.....	72
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77

ВСТУП

У другій половині ХХ ст. афро-американська література стала повноправною, органічною складовою американської літератури. Саме в цей час у США особливої ваги набрала теорія мультикультуралізму, яка дала поштовх новим літературним підходам та дослідженням, і саме на цей час припадає розквіт етнічних літератур та їх вивчення як невід'ємної складової різноманітної американської літератури. Першими на складному шляху від периферії до серця американського літературного канону стали африкансько-американські автори, адже афро-американська література зазначеного періоду представляє синтез різних традицій, оскільки ввібрала в себе набутки як афро-американської, так і західної культур. Літературознавці довгий час вивчали негритянську літературу як соціологічні та антропологічні свідчення, а не як самодостатні художні твори, не звертаючи уваги на “чорну” естетику, самобутні стилістичні та поетологічні деталі, які збагатили американську літературу новими елементами. В останні десятиліття в афро-американській літературі відбувся “жіночий переворот”, у результаті якого виник унікальний феномен: жінки відкинули чоловічий літературний стандарт і успішно посіли верхівку національної літератури. Стали відомими безліч нових авторів (Т. К. Бамбара, П. Маршал, Т. Моррісон, Г. Нейлор, Е. Уокер, Н. Шанге), повернуто забуті імена (Ф. Гарпер, З. Герстон, П. Гопкінс, Г. Джекобс, Дж. Фоссет), сформовано потужну афро-американську феміністичну критику, що вивчає особливості жіночого письма (М. Вашингтон, К. Каплан, Б. Крістіан, Б. Макдовел, Б. Сміт). На початку 90-х рр. ХХ ст. у світлі переосмислення літературних канонів пострадянські науковці (А. Ващенко, Ю. Стулов) все частіше звертаються до творчості чорних письменниць. В українській літературній критиці дослідженням цієї літератури займаються Т. Денисова, Н. Висоцька, А. Гайдаш, І. Ткаченко, М. Шимчишин.

Афро-американська жіноча література представлена творами різних літературних напрямів: від фольклору та класичного білдунгросман

(Bildungsroman) до фемінізму. Сучасні письменниці в унісон наголошують на важливій історичній ролі своїх попередниць та особливих інтертекстуальних зв'язках, які об'єднують різні покоління жінок. Однією із таких постатей, визначальних для розвитку афро-американської жіночої літератури, є Тоні Моррісон

Творчість Тоні Моррісон стала предметом наукових досліджень значної кількості зарубіжних та українських літературознавців. Постколоніальний дискурс великої прози Тоні Моррісон досліджували С. Даррент [53], А. Деркін [52], Г. Емметт [55] та ін. Феміністичний дискурс у її письмі став предметом досліджень багатьох літературознавців: С. Абрагам [35], Дж. Вейнсток [87], Ю. Костюк [22; 21], Г. Улюра [31]. Дискурс расизму у творах авторки висвітлено в дослідженнях М. Брінг [42], Дж. Роудз [80], Р. Шур [82]. Проблему ідентичності в романах Тоні Моррісон вивчали Е. Ауді [37], А. Джудакі [33], Е. Галіото [59], С. ЛайлзСкотт [70], Дж. Піотровска [78], Елементи магічного реалізму в її творах досліджували, Г. Віленц [88], Подкоритова [25; 26], К. Фастек [58]. Психологічний аналіз романів Тоні Моррісон здійснили С. Леррік [69], М. Ленг [68]. Прозові зразки Тоні Моррісон з огляду на наративну техніку письма аналізували Ч. Акома [36], Н. Поліщук [27], Е. Шрейбер [81]. В українському літературознавстві творчий доробок Тоні Моррісон досі не був об'єктом цілісного теоретичного та історико-культурного висвітлення. Нечисленні літературознавчі праці обмежуються проблемно-тематичним аналізом у рамках оглядових статей Н. Арісової [1], Л. Білоножко [4], Л. Єрмак [16], О. Ю. Костюк [22; 21], О. Подкоритової [25; 26], Г. Улюри [31] і зіставлень у монографічних працях Т. Денисової [9] та М. Шимчишин [33]. Незважаючи на вивчення окремих аспектів творчості Тоні Моррісон, в українському літературознавстві немає дослідження, у якому б її художня спадщина була розглянута в ракурсі феміністичного дискурсу.

В есе, присвяченому творчості Моррісон, відомий американський дослідник Еморі Елліот недвозначно артикулює, що треба “назвати її

американською письменницею (підкреслимо не жінкою письменницею, не темношкірою письменницею, а саме американською письменницею) нашого часу” [42, 139]. Проте, безсумнівно, що уявлення про творчість авторки, її вплив на літературно-культурний процес США ХХ століття, що, за словами згаданого критика, “перевернув систему цінностей американської літературної історії” [14, с. 140], не буде повним (і більше того – має можливість бути задано хибним) без аналізу прози Тоні Моррісон саме як жіночих текстів і творів, що є носіями засад чорної культури. переважна більшість сучасних критиків розмежовують американську жіночу літературу за етнічною (рівно, як і за національною) ознакою і розглядають твори темношкірих авторок, як унікальне явище в контексті і афро-американської літератури, і американської жіночої літератури.

Мета роботи – розкрити особливості творчості Тоні Моррісон у контексті постколоніального та феміністичного дискурсів.

Мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- здійснити аналіз етапів становлення і розвитку афро-американської жіночої літератури;
- окреслити місце та роль Тоні Моррісон у континуумі афро-американської жіночої літератури
- визначити загальні особливості проблематики романістики Тоні Моррісон;
- виявити своєрідність відображення процесу жіночої самоідентифікації чорношкірої жінки в творчості Т. Моррісон;
- проаналізувати проблематику та поетичні доміанти романів “Улюблена” та «Джаз”.

Об’єкт дослідження – прозова творчість Тоні Моррісон у літературному контексті другої половини ХХ – початку ХХІ століття: романи “Улюблена” (“Beloved”, 1987), “Джаз” (“Jazz”, 1992)

Предмет дослідження – особливості романної прози Тоні Моррісон з огляду на жанрово-тематичну специфіку постмодерного письма афро-американської письменниці.

Наукова новизна роботи полягає у спробі виявити своєрідність відображення процесу жіночої самоідентифікації чорношкірої жінки в творчості Т. Моррісон.

Методологічною основою дослідження є загальнотеоретичні висновки сучасного літературознавства. Висунуті завдання обумовили поєднання історико-літературного і порівняльно-типологічного методів дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що робота може бути використана вчителями та викладачами із зарубіжної літератури на заняттях з вивчення американської літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст. , а також у наукових дослідженнях з гендерної проблематики

Апробація роботи була здійснена в публікації у Збірнику наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка:

Домерецька О.С. “Чорний” фемінізм Тоні Моррісон. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Випуск 13. Кам'янець-Подільський: Видавець Панькова А. С., 2020. С. 105-108

Обсяг та структура дослідження. Робота складається з двох розділів, вступу, висновків, списку використаної літератури. Її обсяг без списку використаної літератури становить 76 сторінок комп'ютерного набору. Додається список використаної літератури (90 позицій).

ВИСНОВКИ

Серед численних аспектів «феміністського» літературознавства особливого значення на сучасному етапі набуває дослідження специфічних особливостей жіночої творчості в національних літературах. З цього погляду цікаво звернутися до «чорного» фемінізму афро-американської жіночої літератури, де розширюються можливості гендерних розвідок і пропонується розгляд цього феномену крізь призму мультикультуралізму.

“Чорний” фемінізм – це течія, яка поєднує у собі такі теми як сексизм, класове гноблення і расизм. Афро-американські феміністки заперечують євроцентричний підхід до знань, що заключається в індивідуалізмі і позитивізмі. Вони стверджують, що раса – це найперший утиск, а стать займає лише другорядне місце.

Для афро-американської жіночої літератури характерна взаємопов’язаність різноманітних тем: культура, міфи, материнство та жіночність. «Кольорові» письменниці розглядають процес жіночої самоідентифікації в більш значимому і об’ємному ступені, на декількох рівнях одночасно: феміністичному, національному, расовому, соціо-економічному і на історичному.

У творчості центральної постаті цієї літератури Тоні Моррісон руйнується усталений традиційний чоловічий літературний канон і його стереотипи, що демонструє принципово новий етап світосприйняття “кольорових” письменниць, основними характеристиками якого стають незалежність та самоутвердження.

У романах Т. Моррісон відображається прагнення проникнути вглиб національної ідентичності, зрозуміти і усвідомити історичне коріння, зберегти свою культуру, а також прагнення жінки до самовизначення в суспільстві.

У творах Тоні Моррісон вперше в афроамериканській літературі головною героїнею стає чорношкіра жінка. Самоідентифікація афроамериканської жінки – одне з центральних питань в її творчості.

Багатьох героїнь письменниці можна вважати і зовсім “поза” статі, “поза” расових відмінностей і віросповідань, і навіть космополітами в просвітницькому значенні цього слова. Відмінна риса її героїнь – індивідуальність і незалежність, але це не дозволяє вважати творчість Моррісон виключно феміністським. Практично всі героїні її романів не піклуються про кар'єру, престиж, матеріальне благополуччя. Для них головними пріоритетами є будинок, сім'я, діти, понад усе вони цінують мир і гармонію в сім'ї, людське спілкування, любов. Це становить основу їх життя. Письменниця малює ідеальний образ матері і дружини, а не образ агресивної феміністки, яка скрізь і в усьому відстоює свої права.

Жінки у романах Тоні Моррісон прагнуть визначити своє місце в суспільстві, усвідомити свій внутрішній світ, знайти себе і свій шлях до самовизначення, побудувати свої взаємини з іншими жінками. Особливе місце з погляду досліджуваної проблематики займає роман “Улюблена”. У межах основної теми роману, присвяченій расовій дискримінації, Тоні Моррісон піднімає і розкриває тему материнства і досліджує різноманітність форм, які набувають звичайні людські почуття, спотворенні умовами рабського існування.

Роман “Джаз” стає продовженням прагнення письменниці розібратися в стосунках між людьми, що формувалися під впливом расизму, де гендерне насильство сприймалося як звичайна річ. На своєму шляху до самовизначення головна героїня починає розуміти, що жінка може по-своєму будувати своє життя, незалежно від інших і незалежно від її минулого.

Т. Моррісон продовжує багаті традиції афроамериканської літератури, що визначає специфіку її творчого методу. Вона використовує фольклор чорношкірих і міфопоетичні елементи, завдяки яким соціально-побутовий план зливається з історичною і сімейною хронікою. Романи Тоні Моррісон

вирізняються багатством літературних та лінгвістичних засобів вираження, що сприяє глибокому проникненню в історико-культурний дискурс. За допомогою асоціацій Т. Моррісон поєднує різні століття, а через спогади персонажів цілісно й відверто відтворює історичну реальність.

Спектр питань, які хвилюють письменницю, осмислюються в екзистенціальних та загальнолюдських масштабах. Її романи – не про міжрасові відносини, а про відносини між людьми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістова Н.О. Тоні Моррісон: видатна письменниця афро-американського походження та особистість. *Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки*. Київ : Міленіум, 2014. Вип. 206. С. 91–97.
2. Бауман З. Индивидуализированное общество. Москва : Логос, 2005. 390 с.
3. Биография Тони Моррисон. URL : http://www.peoples.ru/art/literature/prose/roman/toni_morrison/.
4. Білоножко Л.В. Комплекс функціональних характеристик образу Улюбленої у романі Тоні Моррісон «Улюблена». *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська Академія». Філологічні науки*. Київ : КМ Академія, 2005. Т. 48. С. 69–76.
5. Брайсон В. Политическая теория феминизма. Москва : Астрель, 2001. 345 с.
6. Брандт Г. Природа женщины. Екатеринбург: Гуманитарный университет, 2000. 180 с.
7. Бурстин Д. Американцы: Национальный опыт: пер. с англ. / авт. послеслов. В. П. Шестаков; коммент. П. В. Балдицын. Москва : Изд. Группа «Прогресс» – «Литера», 1993. 625 с.
8. Гранкина Е.В. Специфика отражения проблемы насилия в романе Тони Моррисон «Джаз»: расовое, гендерное, насилие внутри афроамериканской общины. Санкт-Петербург : Издательство Государственной полярной академии, 2012. С. 339–344.
9. Денисова Т. Про літературу США. Вибрані статті українського американіста часів Незалежності. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2014. 531 с
10. Денисова Т. Просвітництво в контексті літератури США. *Т. Денисова Просвітницька традиція в літературі США*. Київ, 2005. С. 13–28.

11. Денисова Т.Н. Афроамериканка Тоні Моррісон. *Слово і час*. 1997. № 2. С. 46–51.
12. Деррида Ж. Письмо и различие. Санкт-Петербург : Академический проект, 2000. 432 с.
13. Донченко Н.Ф. Жанровая специфика исторического романа *Исторический роман в литературах социалистических стран Европы*. Москва : Наука, 1989. С. 119–136.
14. Елліот Е. Тоні Моррісон: американська письменниця нашого часу. *Вікно в світ*. 1999. № 5 (8). С. 138–147
15. Євтушенко Л. Сучасна американська жіноча література через призму фемінізму та етносу. *Американська література після середини ХХ ст.* Київ, 2000. С. 251–254
16. Єрмак Л. Літературно-критична рецепція романів Тоні Моррісон «Пісня Соломона» та «Улюблена». *Studia Methodologica : Науковий збірник*. Тернопіль : ТНПУ, 2013. Вип. 35. С. 158–164.
17. История литературы США / Под ред. М.М. Коренева, А.Ф. Кофман, Н.С. Павлова. Москва, 1997. Т. 1. С. 147–148
18. Забужко О. Хроніки від Фортінбраса. Вибрана есеїстика 90-х. Київ : Факт, 1999. 340 с.
19. Зверев А. Девяностый нобелевский лауреат: Тони Моррисон. Москва : Диапазон, 1994. №1. С. 88–91.
20. Зинченко В.П. Тело как слово, образ и действие. *Человек*. 2010. № 2. С. 34–47.
21. Костюк Ю.С. Новий тип жіночих персонажів у романі Тоні Моррісон «Пісня Соломона». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Філологія*. Харків : Харківський національного університету ім. В. Н. Каразіна, 2012. Вип. 64. № 994. С. 242–249.
22. Костюк Ю.С. Персоналістський аспект ідентичності чорношкірої жінки в художньому просторі роману Т. Моррісон «Найблакитніше око» *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили*

- комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія : Філологія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. Т. 164. Вип. 152. С. 44–49.
23. Моррисон Т. Возлюбленная. *Иностранка*. 2005. URL : http://www.e-reading.club/bookreader.php/39919/Morrison_-_Vozlyublennaya.html.
24. Моррисон Т. Джаз. *Панорама*. 2000. URL : http://www.e-reading.club/bookreader.php/39920/Morrison_-_Dzhaz.html.
25. Подкоритова О.П. Афро-американська література: шлях до визнання. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2004. № 16. С. 187–189.
26. Подкоритова О.П. Особливості міфологічного реалізму у творчості Тоні Моррісон. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2005. № 23. С. 192–196.].
27. Полищук Н.А. Литературный джаз как нарративная и экспрессивная стратегия американской литературы (на примере творчества Тони Моррисон). *Вестник удмурдского университета. История и филология*. Ижевск : Удмуртский государственный университет, 2010. Вып. 4. С. 104–110.
28. Сапожникова Ю.Л. Новые истории рабов в контексте постмодернизма и магического реализма (на материале произведений И. Рида, Ч. Джонсона, Т. Моррисон, Э. Джоунса): монография. Смоленск : Изд-во СмолГУ, 2012. 188 с.
29. Стулов Ю. Руйнування канону: афро-американська література в 1980–1990 р.р. *Американська література після середини ХХ ст.* Київ, 2000. С. 52–64
30. Тлостанова М.В. Посткультурные исследования. *Западное литературоведение ХХ века: Энциклопедия*. Москва, 2004. С. 323–324.
31. Улюра Г. Творчість Тоні Моррісон на тлі афро-американської жіночої літератури. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2004. Вип. 16. С. 182–186.

- 32.Фуко М. Надзирать и наказывать: Рождение тюрьмы. Москва : Ad Marginem, 1999. С. 3–90.
- 33.Шимчишин М.М. Гарлемський ренесанс (історія, теорія, поетика та афроамериканська самість) : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2010. 320 с.
- 34.Эриксон Э. Детство и общество; [пер. с англ. А. А. Алексеева / Изд. 2-е.]. Санкт-Петербург : ИТД «Летний сад», 2000. 416 с.
- 35.Abraham S.E. Violence and Black Females in the Novels of Toni Morrison, Alice Walker and Gloria Naylor. India, Kerala : Mahatma Gandhi University, 2006. 305 p
- 36.Акома С. The “Trick” of Narratives: History, Memory and Performance in Toni Morrison’s Paradise. *Oral Tradition Journal*; [ed. J. M. Foley]. Columbia : University of Missouri, 2000. V. 15. №. 1. P. 3–25.
- 37.Audi E.L. Exile, Home and Identity in Toni Morrison : Thesis ... Master of Arts. Raleigh, 2000. 51 p.
- 38.Beauvoir S. The Second Sex. New York: Vintage, 2011. 832 p.
- 39.Bjork Patrick Bryce. The Novels of Toni Morrison: the search for self and place within the community. Peter Lang, 1996. 172 p
- 40.Black Feminist Statement From The Combahee River Collective.1977. URL : <http://circuitous.org/scraps/combahee.html>.
- 41.Bloom Harold. Introduction. Toni Morrison / Edited and with an introduction by Harold Bloom. Chelsea House Publishers, 1990. P. 1-5.
- 42.Bring M. Racism within African American Communities in Toni Morrison’s The Bluest Eye and Paradise. *Extended Essay*. Sweden, Lulea : Lulea University of Technology, 2005. 34 p
- 43.Butler-Evans E. Race, Gender and Desire: Narrative Strategies in the Fiction of Toni Cade Bambara, Toni Morrison and Alice Walker. Philadelphia: Temple UP, 1989. 227 p.

44. Byerman K. E. *Beyond Realism: The Fictions of Toni Morrison* [edited and with an introduction by Harold Bloom]. New York and Philadelphia : Chelsea House Publishers. – 1990. – P. 55– 84.
45. Campbell Anne. Do You Know 10 Variations of Feminism? URL : www.evoyage.com/Evolutionary%20Feminism/TenVariationsFeminism.htm. - Date of visiting – 02.08.2008, 20:54
46. Christian, Barbara. But Who Do You Belong to – Black Studies or Women’s Studies? *Across Culture: The Spectrum of Women’s Lives* / Ed. Emily K. Abel. N.Y., 1989. – P. 116–128
47. Collins P. H. *Defining Black Feminist Thought* / P.H. Collins. – London and New York: Routledge, 2000. – 354 p.
48. Collins, Patricia Hill. *Defining Black Feminist Thought*. URL : www.routledge-ny.com. - Date of visiting – 09.08.2008, 22:40
49. Cooper J.C. *Family*. New York : Anchor Books, 1992. 231 p.
50. Davis Cynthia A. *Self, Society, and Myth in Toni Morrison’s Fiction*. Toni Morrison / edited and with an introduction by Harold Bloom. Chelsea House Publishers, 1990. P. 7-25.
51. Denard Carolyn C. Introduction. *What Moves at the Margin: selected nonfiction. Toni Morrison; edited and with an introduction by Carolyn C. Denard*. University Press of Mississippi, 2008. P. XI-XXVI
52. Durkin A. Object Written, Written Object: Slavery, Scarring and Complications of Authorship in *Beloved*. *Bloom’s Modern Critical Interpretations: Toni Morrison’s Beloved*; [ed. by Harold Bloom]. New York : Infobase Publishing, 2009. P. 173–194
53. Durrant S. *Postcolonial Narrative and the Work of Mourning: J. M. Coetzee, Wilson Harris, and Toni Morrison*. Albany : State University of New York Press, 2004. 142 p.
54. Duvall J. *The Identifying Fictions of Toni Morrison*. New York : Palgrave, 2000. 182 p.

55. Emmett H.A. Valediction Forbidding Mo'nin?: Beloved Revisited. *Living Language. Living Memory : Essays on the Works of Toni Morrison* ; [ed. by Kerstin W. Shands, Giulia Grillo Mikrut]. Sweden : Elanders, 2014. P. 95–106.
56. Frampton E. You just can't fly on off and leave a body': The Intercorporeal Breastfeeding Subject of Toni Morrison's Fiction. URL : <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09574040500156206?src=recsys&journalCode=rwcr20>.
57. Furman J. Toni Morrison's fiction. Columbia: University of South Carolina Press, 1996. 123 p.
58. Fustec C. Beyond Magic Realism: The Stuff of Ordinary Lives? Lorene Cary's Rewriting of Beloved. *Black Studies Papers*. Germany, Bremen : University of Bremen, 2014. Is. 1.1. P. 153–166
59. Galioto E. Female (Mis)Identifications: From Uncle Tom's Cabin's Jealousy to Beloved's Shame. *Psychoanalysis and La Femme: Special Issue*. New York, 2010 URL :: <http://www.womenwriters.net>
60. Hansen E. T. Mother without child : contemporary fiction and the crisis of motherhood. Berkeley: University of California Press, 1997. 276 p.
61. Hirsch M. Maternity and Rememory: Toni Morrison's Beloved. *Representations of Motherhood* / [ed. Anna Bassin, Margaret Honey and Meryle Mahrer Kaplan]. New Haven: Yale University. 1994. P. 92-110
62. Holloway, Karla F. C. and Demetrakopoulos, Stephanie A. *New Dimensions of Spirituality: a Biracial and Bicultural Reading of the Novels of Toni Morrison*. Greenwood Press, 1987. 173 p
63. Hurston Z.N. *Their eyes were watching God*. Thorndike, Me: G.K.Hall, 1996. 261 p.
64. Jacobs H. Incidents in the life of a slave girl. *The Norton Anthology of literature by women* / [ed. by Sandra M. Gilbert, Susan Gubar]. New York, London : W. W. Norton & Company. 1996. P. 461–465.
65. Johnson M. *Strong Mothers, Weak Wives: the Search for Gender Equality*. Berkley: University of California Press, 1990. 347 p.

66. Joodaki A.H. Beloved in Search of an Identity: A Reading of Beloved by Toni Morrison, Based on Homi K. Bhabha's Theories. *Jordan Journal of Modern Languages and Literature*. Irbid, Jordan : Deanship of Research & Graduate Studies, Yarmouk University, 2014. V. 6. № 1. P. 77–92.
67. Kubitschek M.D. Toni Morrison: A Critical Companion. Westport: Greenwood Press, 1998. 203 p.
68. Lang M. The Hypochondriac: Bodies in Protest from Herman Melville to Toni Morrison : Dis. ... Dr. Philos. Stony Brook, New York : Stony Brook University, 2007. 146 p.
69. Larrick S. Psychological Criticism of Toni Morrison's Beloved. *A Web Case Book on Beloved by Toni Morrison*. Decatur, Illinois : Millikin University, 2007.
URL : <http://www.millikin.edu/english/beloved/Larrick-Psychological-essay2.html>.
70. Lyles-Scott C.A. Slave by Any Other Name: Names and Identity in Toni Morrison's Beloved. Bloom's Modern Critical Interpretations. *Toni Morrison's Beloved*; [ed. by Harold Bloom]. New York : Infobase Publishing, 2009. P. 195–202
71. Moglen H. Redeeming History: Toni Morrison's Beloved Cultural Critique. Minnesota: University of Minnesota Press, 1993. P. 17-40.
72. Moraga C. Bridge Called My Back: Writings by Radical Women of Color. New York: Women of Color Press, 1981. 261 p
73. Morrison T. Beloved. Croydon : Vintage, 2005. 324 p.
74. Morrison T. Jazz. *Fiction 2*. URL : <http://www.fiction2.com/jazz-online-toni-morrison?page=0,0>.
75. Morrison Toni. Rootedness: The Ancestor as Foundation. – What Moves at the Margin: selected nonfiction / Toni Morrison; edited and with an introduction by Carolyn C. Denard. University Press of Mississippi, 2008. P. 56-65.
76. Moses C. The Blues Aesthetic in Toni Morrison's The Bluest Eye. *African American Review*. 1999. Winter. P. 24–43.

77. O'Reilly A. *Toni Morrison and Motherhood: A Politics of the Heart* / A. O'Reilly. New York : State University of New York, 2004. 229 p.
78. Piotrowska J. *The Formation of Personal and Communal Identity in Toni Morrison's Beloved*. Poznań : Wyższa Szkoła Języków Obcych w Poznaniu, 2005. 38 s.
79. *Race-ing Justice, En-Gendering Power: essays on Anita Hill, Clarence Thomas, and the construction of social reality* / Ed. and with an introduction by Toni Morrison. New York: Pantheon Books, 1992. 475 p.
80. Rhodes J.P. *Toni Morrison's Beloved: Ironies of a "Sweet Home" Utopia in a Dystopian Slave Society*. *Utopian Studies*. Pennsylvania : Penn State University Press, 1990. V. 1. № 1. P. 77–92
81. Schreiber E.J. *Reader, Text and Subjectivity: Toni Morrison's 'Beloved' as Lakan's Gaze Qua Object*. *Style*. Illinois : Northern Illinois University, 1996. V. 30. № 3. P. 445–462.
82. Schur R.L. *Locating Paradise in the Post-Civil Rights Era: Toni Morrison and Critical Race Theory*. *Contemporary Literature*. – Wisconsin : University of Wisconsin Press. V. 45. № 2. P. 276–299
83. Steiner W. "The Clearest Eye". *Review of Playing in the Dark: Whiteness and the Literary Imagination by Toni Morrison*. *New York Times Book Review*. 1992. 5 April. P. 29–30.
84. Taylor-Guthrie D. *Conversations with Toni Morrison*. Missisipi : Jackson University Press, 1994. 293 p.
85. Walker A. *In search of our mothers' gardens: womanist prose*. San Diego : Harcourt Brace Jovanovich, 1983. 276 p.
86. Washington R.E. *The ideologies of African American literature: from the Harlem to Renaissance to the Black Nationalist revolt*. Rowman & Littlefield Publishers, INC, 2001. 348 p.
87. Weinstock J.A. *Ten Minutes for Seven Letters: Reading Beloved's Epitaph* / Jeffrey Andrew Weinstock. *Bloom's Modern Critical Interpretations. Toni*

Morrison's Beloved; [ed. by Harold Bloom]. New York : Infobase Publishing, 2009. P. 73–91

88. Wilentz G. Civilizations Underneath: African Heritage as Cultural Discourse in Toni Morrison's *Song of Solomon*. *African American Review*. New York : Indiana University Press, 1992. V. 26. N. 1. P. 61– 76.
89. Wills J. Genealogy of Rejection in Morrison's "The Bluest Eye". URL : <http://www.luminarium.org/contemporary/tonimorrison/wills.htm>.
90. Wyatt J. Giving Body to the Word: The Maternal Symbolic in Toni Morrison's *Beloved*. *Modern Language Association*. 1993. P. 474–488